

УДК 314.7(477)

Д. Гьокхан,

аспірант

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

gokdemkiev@yahoo.com

ORCID: 0000-0001-9080-3920

СУЧАСНІ МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ: ПРОБЛЕМА АДАПТАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ МІГРАНТІВ В ОБ'ЄДНАНІЙ ЄВРОПІ

У статті аналізуються міграційні процеси і соціокультурні зміни, які відбуваються протягом останніх десятиліть в об'єднаній Європі, взаємовідносини мігрантів і біженців з корінним населенням європейських країн; осмислюються стадії адаптації мігрантів у нове середовище та інтеграційні процеси, вплив мусульманських емігрантських спільнот на західноєвропейські суспільства, а також інтеграційна політика, яка проводиться урядами країн-членів Євросоюзу відносно вихідців з країн Близького Сходу та Африки.

Ключові слова: міграція, мігранти, адаптація, асиміляція, інтеграція, ідентифікація, міграційна політика, мультикультуралізм, об'єднана Європа.

Актуальність дослідження. Одним із визначальних чинників суспільних перетворень і розвитку всіх регіонів світу, який проявився у другій половині ХХ – початку ХХІ ст., постала глобальна міграція. Міграційні переміщення у добу глобалізації набувають масового характеру, стають звичним явищем. Гострою проблемою, яка виникає в процесі потоків міграцій-переміщень, є проблема адаптації та ідентифікації мігрантів. Дослідження проблем міграції актуальне ще й тому, що, набуваючи в останні роки яскраво виражений етносоціальний і етнополітичний характер, міграція вносить корективи в життя місцевих соціумів, впливає на політику, яка проводиться суверенними державами, а також змінює особистісні характеристики тих, хто змушений переселятися на інші території в пошуках спокійнішого життя і кращого майбутнього.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Інтенсифікація й динамізація міграційних потоків зумовили значний інтерес науковців до проблем міграції, що виражається в розробці нових теоретичних підходів і концепцій, зокрема: теорія демографічного переходу (Т. Акімова, В. Хаскін); теорія чинників міграції (Е. Лі); екологічна теорія міграції (О. Старк); теорія сегментованого ринку праці (М. Піора); теорія соціальних мереж (Д. Массей); теорія історичного структуралізму (С. Каслз); теорія міграційних систем (М. Крітц, Л. Лім, Х. Злотник); теорія "притягування – виштовхування (*pull-push*)" (Дж.-Ф. Мут); теорія етногрупування та відокремлення (С. Ердоган); концепція транснаціональної міграції (Л. Прис, Т. Файст). Аналіз міграційних процесів у контексті мультикультуралізму здійснено у працях С. Бенхабіб, М. Гібернау, У. Кімліка, Ч. Кукатаса, Н. Преображенської, Т. Саррачина, Ч. Тейлора, М. Уолцера. Українські вчені В. Воронкова, С. Мочерний, А. Семенов, Б. Лановик, Н. Совинська, А. Румянцева дослідили чинники й мотиви міграції. В. Новік і С. Чехович звернулися до обґрунтування організаційно-управлінських форм та напрямів проведення міграційної політики України. Ю. Кривенко проаналізувала тенденції, специфіку та наслідки міграційних процесів в умовах глобалізації. М. Козловець, О. Малиновська, Л. Ороховська розглянули особливості сучасних міграційних потоків, які проблематизують ідентифікацію мігрантів. Разом з тим, аналіз наявної літератури дає підстави стверджувати, що недостатньо дослідженими залишаються проблеми адаптації та ідентифікації мігрантів в умовах міжцивілізаційного характеру переміщень.

Метою статті є дослідження проблем адаптації та інтеграції мігрантів і біженців з мусульманських країн в європейських суспільствах, вивчення впливу міграції на настрої автохтонного населення.

Виклад основного матеріалу. Феномен міграції для Європи не є новим. Потoki мігрантів до європейських країн ніколи не зупинялися, не говорячи про сучасну ситуацію, коли відстані між країнами значно скоротилися. Хвиля масової еміграції із Північної Африки охопила Європу після Другої світової війни. Особливо посилювався потік іммігрантів в 60-і роки ХХ ст., в період економічного зростання, коли в західноєвропейських країнах не вистачало робочих рук на промислових підприємствах.

Проте, незважаючи на значні масштаби міграційних потоків у цей період, вони не були настільки великими, щоб створювати серйозні труднощі для країн, які приймали мігрантів. Більшість мігрантів, що осіли у Західній Європі, а також Канаді, Австралії чи США, прибували в ці країни з твердою установкою не тільки на адаптацію, а й на інтеграцію в суспільство перебування. Цьому сприяла схожість цивілізаційних характеристик мігрантів й основної маси населення країн, які їх приймали, – конфесійних, ціннісних, ментальних, поведінкових та ін. До того ж ці країни відчували гострий дефіцит робочої сили, спричинений наслідками Другої світової війни. Тому переважна більшість місцевого населення виявляла достатню толерантність і лояльність до іммігрантів [1: 1067–1069; 2: 3–7].

На межі XX-XXI століть у розвинені країни Західної Європи спрямувалися могутні потоки вихідців із найбільш бідних і неблагополучних регіонів, насамперед Близького Сходу, Азії та Африки. Тому були об'єктивні причини, адже міграція – це один із способів вирішення тих проблем, які не вдалося розв'язати на батьківщині. Як правило, до такого способу вдаються під впливом уявлень про дійсні чи ілюзорні переваги життя в інших країнах. Природно, що чим більший розрив в умовах існування на батьківщині і в "країні обітованій", тим сильніші стимули до міграції. Значний вплив на процеси міграції мали й збройні конфлікти, природні катаклізми або епідемії, які змушували людей шукати миру, стабільності й здоров'я в інших країнах.

Окрім того на процеси сучасної міграції істотно впливають:

- геополітичні особливості, які проявляється у тому, що мігранти прямують не тільки з країн "третього світу" в найбільш розвинені, а й в країни, які перебувають на стадії розвитку;
- розширення та зміна установок мігрантів, про що свідчить посилення етнічної міграції, поява великих груп біженців, зростання числа висококваліфікованих мігрантів та інших категорій іммігрантів;
- збільшення кількості різновидів міграційних переміщень. Зазвичай, міграційний ланцюг розпочинається з одного різновиду переміщення і продовжується в інших формах, незважаючи на урядові зусилля (або часто всупереч їм) зменшити або хоча б контролювати міграційні рухи [3: 108].

Сучасні міграційні процеси за своїм змістом та масовістю суттєво відрізняються від аналогічних процесів у минулому. Основною їх рисою є глобальний характер і стрімка динаміка розвитку. Лише в 2015 року до Європи прибуло майже 1,5 мільйона мігрантів та біженців [4: 3; 5: 8]. За даними Департаменту економічного й соціального розвитку ООН, у 2013 р. 232 млн. людей (3,2 % усього населення світу) проживали поза межами своїх країн (для порівняння: у 2000-у р. таких було 175 млн., а у 1990-у – 154 млн.) [6]. Крім того, з 70-х років XX століття з'явився феномен нелегальної міграції, коли держави Європейського Союзу (ЄС) обмежили доступ на європейські ринки праці населення третіх країн.

Міграція людей на іншу територію символізує перехід до невідомого, зумовлює необхідність їх адаптації до нового соціокультурного середовища, ставить перед ними проблему співвіднесення себе з певною групою, територією, етносом, нацією, державою, а, значить, і питання ідентифікації. Адаптація – це процес пристосування суб'єкта міграції до об'єктивних умов оточуючого середовища. Залежно від об'єкта адаптації процес пристосування мігрантів відбувається відносно нової культури, політико-правового порядку і загалом до оточуючого середовища. Тривалість періоду адаптації визначається насамперед тим, наскільки суттєвою є відмінність культур.

Російська дослідниця Н. Преображенська виокремлює такі стадії (рівні) адаптації мігрантів:

1. Цілеспрямований конформізм – стадія звикання мігрантів до нового середовища, людей, культури, способу життя, переоцінки нових умов порівняно з попередніми. Це стадія первісного взаємного ознайомлення двох сторін, в процесі якого можуть відбуватися як прийняття культурних цінностей сторін, так і їх незрозуміння й навіть відторгнення.

Ускладнення адаптації мігрантів на цій стадії нерідко поглиблюють ЗМІ, поширюючи неправдиву чи спотворену про них інформацію, навмисно акцентуючи увагу на тих чи інших рисах етнічної меншості з метою налаштувати більшість громадян проти мігрантів, актуалізуючи негативні стереотипи етнічних мігрантів, перебільшуючи масштаб проблем, підвищуючи емоційний заряд публікацій. Задаючи певну психологічну тональність, ЗМІ сприяють формуванню чи посиленню вже наявних упереджень у місцевих жителів відносно мігрантів, які в подальшому надзвичайно важко усунути. Політика залякування і упереджень з боку ЗМІ формує різні страхи у корінних жителів відносно мігрантів: мігрантофобію, етнофобію, ксенофобію тощо. Причинами подібних страхів можуть бути також: перенесення провини з основних винуватців на "чужих", тобто мігрантів; помітні зміни в етнічному складі іммігрантів, зокрема, поява у міграційних потоках представників націй, малосумісних з місцевим населенням; зростання конкуренції на ринку праці; підозра у кримінальних зв'язках (скажімо, ввезення наркотиків та інших контрабандних товарів) та ігнорування норм поведінки.

Мігранти у своїй свідомості звертаються до відомого, звичного і зрозумілого їм, тобто до попередньої культури, традицій, звичок, підкоряючись при цьому зовнішнім "правилам гри" під страхом можливого вигнання чи депортації. Корінне населення приглядається до мігрантів, їхньої культури, порівнюючи її, у свою чергу, зі своєю. Позитивні очікування мігранти пов'язують з появою відчуття безпеки за своє життя, добрими загалом взаємовідносинами з оточуючими, терпимістю до культурних відмінностей, готовністю разом долати труднощі. І якщо вони цього не знаходять, то можуть переживати культурний шок, стрес, психічний розлад. Часто вимушені мігранти, по суті, розпочинають нове життя. Вони виробляють інше ставлення і до себе, свого внутрішнього "Я", і до оточуючого світу ("Інших").

2. Взаємодія культур, що виражається насамперед у перетині інтересів мігрантів і місцевого населення й може супроводжуватися проявами взаємної терпимості (толерантності) сторін або призводити їх до конфліктів. У відносинах між собою мігранти і резиденти, зазвичай, окреслюють сферу своїх інтересів, співвідносячи їх з уявленнями про те, якими мають бути інтереси іншого і які вони в

дійсності. При взаємодії інтерес завжди містить певне уявлення про допустимі й можливі інтереси інших.

Негативні установки відносно інших етносів у резидентів чи мігрантів формуються під впливом переважно таких чинників:

- національний склад населення регіонів (співвідношення питомої ваги різних етнічних груп у загальному складі населення);
- тип поселення (у великих індустріальних центрах зі зростаючою багатонаціональною міграцією негативні установки, як правило, вищі, ніж на периферії);
- вік як мігрантів, так і резидентів (найбільша схильність до етнегативізму спостерігається у крайніх вікових групах – у молоді та осіб пенсійного віку);
- соціальне становище (найбільш нетолерантні маргінальні верстви населення);
- рівень освіти (у національних організаціях екстремістського характеру переважають люди з низьким рівнем освіти);
- політичні переконання (прибічники лівого і правого радикалізму більшою мірою схильні до пошуку "ворогів" на етнічній основі, аніж центристи та аполітично налаштовані громадяни).

За певних умов етнічність може стає одним із полів соціальної стратифікації. З соціально-політичною і соціально-економічною нерівністю пов'язані й істотні відмінності у способі життя, культурі, психології окремих соціальних груп та індивідів.

3. Акомодація – характеризується або проявами взаємної терпимості сторін, звиканням і взаємними поступками, або тим же, але на користь культури і способу життя однієї зі сторін, тобто резидентів чи мігрантів. Збільшення кількості мігрантів на певній території приймаючого суспільства може поступово привести до зміни їх питомої ваги порівняно з місцевими жителями, коли мігрантів виявиться більше, ніж корінних жителів. Така ситуація визначає провідну більшість, місцеву політику, мораль, культуру і т. ін. Причому перегруповання сил відбувається поступово, пов'язане з проникненням більшості (іноетнічного чи інорелігійного) у внутрішнє середовище країни і зайняттям відповідальних позицій у суспільстві.

4. Культурне самовизначення. На цій стадії відбувається асиміляція, культурне поглинання або виникнення нових культур на основі взаємопроникнення елементів місцевої культури (резидентів) і культури мігрантів. Зростання кількості мігрантів різноманітного походження може як розширити розмаїття та призвести до появи культурних інновацій, так і завадити їх ефективній інтеграції [7: 106–110].

Незважаючи на те, що адаптація, як правило, постає як тривалий процес і може загальмуватися на певних стадіях (передусім, на останніх), особливості сучасної адаптації вносять певні корективи в її звичне розуміння: по-перше, помітно зростає кількість тимчасових міграційних переміщень, звідси – неповна адаптація на новій території; по-друге, – виникнення об'єднуючого транснаціонального рівня культури, котрий формують переважно мас-медіа, мігранти. Відтак, існує тенденція до більш швидкої адаптації, і сучасне суспільство зіштовхується з актуалізацією мобільного світосприйняття [7: 111]. Адаптація мігрантів на новій території відбувається у будь-якому випадку, справа лише в тому, чи досягає вона культурної інтеграції.

Значимо, що інтеграцію нерідко протиставляють асиміляції. В дійсності, це штучна протилежність і питання полягає в термінології. Адже хто інтегрований, той певною мірою вже асимільований, а бути асимільованим не можна, не інтегрувавшись. Водночас неправомірно розглядати асиміляцію як політику включення мігрантів в суспільство лише через однобічний процес адаптації.

Західний дослідник Хартмут Ессер виокремлює такі рівні асиміляції:

- культурна асиміляція (знання, навички, мова);
- структурна асиміляція (утвердження в освіті та на ринку праці);
- соціальна асиміляція (мережа взаємовідносин, шлюбна поведінка);
- емоційна асиміляція (ідентифікація, продиктована почуттями) [8: 272].

Названі рівні асиміляції лише підтверджують, що інтеграція без певної міри асиміляції взагалі не можлива. В добу глобалізації суспільства-цивілізації вибирають свій шлях врегулювання "імміграційної експансії" (асиміляцію, диференціальне виключення, мультикультуралізм), що необхідно враховувати для осмислення відносин "свій" – "чужий" як соціального наслідку міграції.

Однією з найважливіших проблем сьогодення є пошук ефективної моделі адаптації та інтеграції зростаючої кількості мігрантів. Жодна країна світу, в тому числі й європейські, не є прикладами успішного й остаточного вирішення проблеми інтеграції етнічних, расових чи релігійних меншин, представників іммігрантських груп в усталену систему держава-нація. Посилення глобальних і регіональних міграційних потоків, "помітна" присутність мігрантів має тенденцію породжувати страх з приводу потенційної загрози національній ідентичності та культурі, а також впливу їх присутності на ринок праці. Крім того, мігранти сприяли зростанню тіньової економіки, кримінальних структур та екстремістських організацій, що створило серйозні загрози національній безпеці європейських держав.

Хоча масове залучення мігрантів і дозволило розвиненим країнам задовольнити попит на дешеву робочу силу, здійснюючи працевлаштування працівників у непривабливих сегментах економіки, та пом'якшити гостроту демографічної ситуації, проте одночасно постало багато інших соціальних проблем. Зокрема, виникають мережеві ефекти міграції, коли в певних сегментах ринку праці з'являються все більше мігрантів, які поступово витісняють місцеве населення. Цей процес йде паралельно з процесом "таврування" (*social labeling*) певних видів зайнятості: в приймаючих суспільствах на ці робочі місця навішується тавро роботи для мігрантів і місцеве населення на них не претендує.

Сьогодні в країнах ЄС утворилися впливові етнічні анклавні у вигляді замкнених структур, представники яких досить активно почали претендувати на зміну свого соціально-економічного і політичного становища, а також ставлення до них приймаючого суспільства. Розселення мігрантів анклавами перешкоджає відкритим і позитивним взаємовідносинам з місцевими жителями і сприяє конфліктним ситуаціям, оскільки буквально розводять сторони на два табори на одній території. "Паралельні суспільства" утворюються швидше й існують триваліше там, де мігранти виявляють менший інтерес до суспільних проблем і чим більше вони віддають перевагу залишатися серед своїх, ніж інтегруватися в соціум. І навпаки, "паралельні суспільства" розчиняються тим швидше, чим більше мігрантів готові інтегруватися і чим успішніші вони економічно. Характер гето мігранти легко набувають там, де населення за високого рівня безробіття живе в основному за рахунок соціальних трансфертів [9: 70–77].

Етнічні групи, поселившись в іншій країні, формують окремі утворення (гето) і живуть відособлено, згідно зі своїми правилами. Замість того, щоб асимілюватися, мігранти утворюють мікросуспільства зі своєю культурою. Яскравими прикладами є турецькі райони у Кройцбергзі (Берлін) та Грін Лейнз (Лондон). Культурній інтеграції перешкоджає й техніко-медійний розвиток (спутникове телебачення). Завдяки телевізійним програмам із країн походження "вітчизна" присутня в повсякденності іммігрантів набагато відчутніше, і кількісний аспект переходить в якісний. Із-за цього виникають напружені відносини, полюси яких – фізичне перебування в країні, яка прийняла їх, і перебування у духовній владі країні походження. Соціальні мережі мігрантів інтегрують уже делегалізовані й дифузні простори всупереч державним кордонам, фрагментують національну ідентичність людей.

Ситуацію з мігрантами в об'єднаній Європі ускладнила й низка інших обставин. По-перше, у потоці нових іммігрантів істотно зросла питома вага вихідців із країн з мусульманським населенням. Якщо в 1950 році мусульмани практично не жили в Західній Європі, то в 1970 – їх було вже майже 2 млн., в основному це були алжирці у Франції, пакистанці в Англії і турки в Німеччині. Сьогодні їх приблизно 15–20 млн., і ця цифра стрімко збільшується. Лише у Німеччині, за підрахунками Т. Саррачина, число мусульманських мігрантів становить 6–7 млн. [8: 230]. Як наслідок, іслам уже став другою за кількістю прихильників релігією європейського континенту. Демографічно більша фертильність мусульманських мігрантів на тлі постаріння і скорочення місцевого населення у перспективі несе в собі загрозу для культурної і цивілізаційної рівноваги в Європі. Хоча деякі країни й засвідчують високі рівні натуралізації мігрантів. Наприклад, в Австрії від кінця 1990-х років інтегровано велику кількість турків. У Німеччині багато турків набули громадянство після того, як ця держава змінила відповідне законодавство. Загалом у Німеччині нині мешкає понад 15 млн. іммігрантів. Майже кожен п'ятий її мешканець родом із-за кордону чи його батьки були іммігрантами [4: 3].

Мусульманська міграція постає як безперервний процес: нові іммігранти поступово вливаються у контекст існуючих етнічних спільнот і соціокультурні реалії Європи. Після прибуття в європейські країни багато мігрантів-мусульман зіштовхнулося з труднощами адаптації до нового соціального, культурного і релігійного середовища. Особливо складно їм справитися з соціальною дезорієнтацією, наслідками психологічних і фізичних травм, зумовлених військово-політичними подіями на батьківщині, втратою рідних і близьких. Деякі іммігранти навіть після серйозних спроб інтегруватися в західноєвропейські суспільства не можуть знайти себе в них і відчувають гостру ностальгію за прабатьківщиною.

Додаткові труднощі спричинила й зміна орієнтації іммігрантів. На відміну від своїх попередників нинішні мігранти у своїй більшості не намагаються повномасштабно інтегруватися в суспільство, оволодіти мовою країни перебування, прийняти усталені в ній традиції, звичаї, спосіб життя, культуру. Особливо чітко це виявляється у тих випадках, коли йдеться про іммігрантів конфесій, відмінних від конфесій місцевого населення. Вони все частіше розглядають себе як стійку національну меншість, яка чітко усвідомлює свою етнічну специфіку, свої інтереси і можливості їх відстоювати, використовуючи політичні й правові засоби, що закріплені в суспільстві, яке їх прийняло [1: 1068–1069]. Наприклад, магрибінська спільнота навіть після тривалого проживання у Франції із-за наявного впливу етнокультурних традицій ще не готова повністю інтегруватися у французьке суспільство, до західного способу життя. Разом з тим, можна говорити про деяку "пластичність" діаспори: представники другого і третього поколінь магрибінців поступово вливаються в суспільне життя країни, чому всіляко сприяє і

політика французької держави. І хоча на нинішній стадії в житті діаспори ще домінує "старе" (релігійні й культурні традиції), а сама діаспора залишається схожою на деяку компактну етнічну групу, тим не менше ті елементи нової самосвідомості, що з'явилися останнім часом у представників діаспори, важливі для подальшого її розвитку. Вона починає жити за новими законами і нормами, які вже містять в собі й елементи норм життя "чужого" суспільства. Скорочення культурної дистанції особливо спостерігається між молодими магрибінцями і французькою молоддю, оскільки основне виховання і освіта здійснюються у навчальних закладах цієї країни. Водночас ці зміни відображають і ступінь зрілості самої общини. Але незважаючи на це, суб'єктивно для французького суспільства магрибінці як і раніше залишаються чужеродним тілом; набагато частіше, ніж готовність прийняти і зрозуміти них, у французів виникає реакція відторгнення, інколи неусвідомленого, що нерідко знаходить свій вияв у презирстві й зневазі [10: 83–97].

Сьогодні секуляризовані суспільства європейських країн зустрілися з вітальністю чужих релігій, з незрозумілими їм звичаями і традиціями мігрантів, які не бажають сприйняти стиль життя країн, громадянами яких стали. Мігранти з країн Близького Сходу та Африки принесли з собою менталітет, спосіб життя і систему цінностей, які з великими труднощами стикаються з менталітетом, способом життя і ціннісними орієнтаціями переважної більшості корінного населення Європи. Досвід їх перебування в розвинених країнах переконливо довів, наскільки складним для них є процес навіть поверхової адаптації до нових умов життя. По-друге, серед іммігрантів та біженців останньої хвилі значну долю становлять особи, котрі не мають навіть початкової освіти, примітивної професійної підготовки і трудових навичок. Їх використання навіть на некваліфікованих роботах виявилось надто складним, а в ряді випадків взагалі неможливим. Ця категорія постійно перебуває на соціальному дні суспільства, членами якого вона стала. По-третє, новий потік іммігрантів, який нахлинув на найбільш розвинені країни Західної Європи, збігся із ускладненням у них самих економічної і соціальної ситуації [2: 6–8].

Мусульманські спільноти, які вирізняються за своїми етнічними, лінгвістичними, культурними та економічними характеристиками, по-різному піддаються "корегуванню" західноєвропейським життям, спираючись на соціальну допомогу урядів європейських країн. Спочатку вважали, що ці мігранти будуть поділяти західноєвропейську систему цінностей: демократію, культурну й релігійну свободу, індивідуальне прагнення до добробуту і самореалізації, і що відмінності зітруться через два-три покоління. Однак цього не відбулося, навпаки: серед мусульман-мігрантів та їх нащадків посилюється тенденція культурної і просторової самоізоляції. Європейська соціальна система не сприяла інтеграції мігрантів у ринок праці і полегшувала можливість залишатися серед своїх, використовуючи європейські соціальні трансферти. Традиційна авторитарна структура сім'ї залишилась недоторканою. Соціальний тиск на дівчат і жінок, примус носити їх хустинки, покривала й одягатися традиційно, наростали, і наочне відмежування від суспільної більшості проступало дедалі очевидніше. Це призвело до того, що у всіх європейських країнах зростала агресивність автохтонної більшості населення щодо цієї чужої групи, яка отримала соціальну підтримку в розмірах вище середнього [8: 233].

У всіх європейських країнах, яких тією чи іншою мірою торкнулася потужна хвиля сучасної міграції (Німеччина, Франція, Англія, Голландія, Бельгія, Австрія, Данія чи Норвегія), у групах мусульманських мігрантів спостерігається:

- низький рівень інтеграції у ринок праці (нижче середнього рівня);
- вище середнього рівня залежність від соціальних трансфертів;
- участь в освіті нижче середнього рівня;
- фертильність вище середнього рівня;
- відособленість поселень з тенденцією до утворення паралельного суспільства;
- релігійність вище середнього рівня зі зростаючою тенденцією до традиційних або фундаменталістських течій ісламу;
- злочинність вище середньої, від "простої" вуличної злочинності із застосуванням насильства до участі в терористичних діях [8: 232–233].

Масовий приплив іммігрантів-мусульман до європейських країн породжує напруженість у суспільствах Європейського Союзу. Відомий німецький політик Тіло Саррацин, спираючись на дані статистики та власні розрахунки й прогнози, доводить, що мусульманська спільнота в Німеччині не прагне до інтеграції в німецьке суспільство. Він стверджує, що соціальне забезпечення негативно впливає на готовність мігрантів з ісламських країн до інтеграції: вони мають у формі основного забезпечення набагато вищий стандарт життя порівняно з країною їх походження. Це позбавляє мігрантів необхідності змінювати свій традиційний спосіб життя, докладати зусиль для вивчення мови, пошуку роботи і надавати своїм дружинам більше західноєвропейської свободи. Сподівання на те, що інтеграція мусульманських мігрантів, вимірювана за рівнем освіти, присутністю на ринку праці і рівнем володіння німецькою мовою, з роками буде прогресувати, не виправдалась. Ступінь інтеграції і готовність до неї, на його думку, навпаки, понизилась. Причини цього – недостатні успіхи мусульман у

системі освіти й зайнятості, низька участь у трудовій діяльності, досить значний притік з батьківщини, пов'язаний з возз'єднанням сімей, а також надмірне акцентування на рідній культурі. Такий шлях веде до розмивання моноетнічної цілісності німецького народу і формування паралельного суспільства ісламських мігрантів, а за традиційно високої народжуваності у мусульман несе реальну загрозу для країни. Тому політик виступає за жорстку міграційну політику з боку Німеччини щодо мігрантів-мусульман [8: 231].

Т. Саррацин наводить й певні підстави упереджень у європейців щодо мігрантів-мусульман, зокрема:

- жодна інша релігія в Європі не заявляє про себе так вимогливо, як іслам;
- жодна інша імміграція не пов'язана так сильно, як мусульманська, з використанням соціальної держави і криміналітетом;
- жодна інша група не підкреслює публічно свою відмінність, особливо через одяг;
- в жодній іншій релігії немає такого легкого переходу через межу до насильства, диктатури і тероризму [8: 257].

Разом із тим, деякі судження Т. Саррацина викликають і заперечення. Так, наприклад, він вважає іслам у принципі нездатною до розвитку ортодоксією, сама належність до якого позбавляє його прибічників здатності до інтелектуального і соціального прогресу. Хоча в іншому місці він і визнає, що турецькі турки порівняно з німецькими у другому поколінні більш динамічні й позитивні, вони кмітливі та працелюбні. А якщо до цього додати економічне зростання в самій Туреччині, яке триває вже не одне десятиліття (в окремі роки сягає 9 %), то стає зрозуміло, що проблема не тільки в ісламі.

Міграція та перспективи її розвитку не може не впливати на настрої автохтонного населення. Наявне насторожене ставлення багатьох корінних громадян до "чужинців". Інколи воно переростає у нетерпимість, проявляючись як у побуті, так і на суспільному рівні. Свідченням цього є поширення у деяких європейських країнах ксенофобського популізму, посилення позицій праворадикальних політичних сил, які взяли на озброєння постулати агресивного етнізму (етнонаціоналізму).

Європейський Союз до цього часу не знайшов загальноприйнятого, а найголовніше, ефективного механізму розв'язання проблеми мігрантів і біженців із держав Близького Сходу, Азії й Африки. Спалення автомобілів у передмістях Парижу, терор у англійських кварталах емігрантів, погроми в Стокгольмі, сутички між корінними жителями і робітниками-мігрантами у Данії, терористичний акт у Норвегії 22 липня 2011 року, розстріл журналістів "Charlie hebdo" 7 січня 2015 року і теракт 13 листопада 2015 року у Франції, трагічні події новорічної ночі в Кельні та інших містах Німеччини змушують замислитися над безпекою в європейських країнах. Водночас ці трагічні події значно ускладнили становище іммігрантів-мусульман в країнах-членах ЄС.

Як результат, настрої населення європейських країн щодо ставлення до мігрантів і біженців докорінно змінилися, кардинальної трансформації зазнали й політичні дискусії. В багатьох європейських містах відбулися численні антимігрантські мітинги. Водночас зростає і радикалізм в мусульманських спільнотах. Так, у болгарському мусульманському співтоваристві, що становить 13 % населення країни, відчувається активна джихадистська пропаганда. Мають місце й спроби вербування болгарських мусульман до лав армії Ісламської держави. За заклики до розпалювання міжрелігійної ворожнечі влада Франції заборонила діяльність трьох культурних організацій мусульман. Враховуючи стрімкі темпи зростання мігрантів і біженців і мусульманське коріння багатьох з них, європейські ультраправі почали активно використовувати антимусульманські настрої для просування ізоляціоністської зовнішньої політики. Не випадково, у другій половині 2015 року мало місце відчутне падіння (на 9 %) симпатій до Євросоюзу з боку німецького суспільства згідно з останніми опитуваннями ЄК, що зумовлено, зокрема, неможливістю забезпечити солідарність серед держав-членів у подоланні міграційної кризи [4: 3].

Наразі така кількість іммігрантів до європейських країн є найбільшим випробуванням з часів Другої світової війни. Хоча нинішня міграційна хвиля може стати засобом вирішення демографічних проблем Європи, проте вона загрожує цілісності регіону, незважаючи на зусилля лідерів ЄС. Ця масова міграція є унікальним явищем нашого часу. Адже ніколи ще правлячі європейські еліти не дозволяли такій гігантській кількості людей перетворювати Європу фактично на філію Близького Сходу. Усвідомлюючи небезпеку неконтрольованої імміграції, уряди країн ЄС змушені активно шукати нові шляхи вирішення цієї проблеми. Реакцією їх на "нове національне питання" стало прийняття більш жорсткого законодавства, що регулює імміграційні потоки і яке спрямоване на суттєве зменшення числа мігрантів і біженців та посилення контролю, часткове закриття кордонів, спрощення депортації мігрантів. Його сенс полягає в тому, щоб закрити будь-які прогалини, які б дозволяли потенційним іммігрантам долати правові бар'єри і заборони. Поки, однак, найбільш очевидним результатом таких рішень стало зростання кількості нелегальних мігрантів, тоді як депортація пов'язана зі значними труднощами і витратами [11: 89–93].

Як і ліберальні сподівання на кшталт того, що ці люди, котрі щойно пережили усі негативні наслідки близькосхідної нестабільності, будуть безмежно вдячними за надання їм безпеки і притулку, ніколи не здійсняться. Адже мігранти і біженці прибувають до християнської Європи, котра позитивно сприймає

євреїв і геїв, що аж ніяк не викликає у радикально налаштованої частини прибулих мусульман почуття толерантності. Так, Європейський центр моніторингу расизму і ксенофобії застерігає від "ісламофобії" і констатує: "Мусульмани вважають, що їх прийняття суспільством дедалі більше сприймається як "асиміляція", котра передбачає втрату ними своєї мусульманської ідентичності" [8: 256]. З таким твердженням не можна однозначно погодитися. Адже європейці вимагають від мусульман-мігрантів того, щоб вони дотримувались законів європейських держав, не пригнічували своїх жінок, скасували примус відносно заміжжя, заборонили своїм підліткам участь в насильницьких діях і самі заробляли собі на життя. Ті, хто розглядає і критикує ці вимоги як примус до асиміляції, в дійсності мають проблеми з інтеграцією.

Часто нинішню мусульманську імміграцію в Європу порівнюють з латино-американською в США. Проте між ними є істотні відмінності: іммігранти із Центральної і Південної Америки розмовляють на одній з європейських мов, вони християнського віросповідання і поділяють традиційну версію культурних цінностей США. Латино-американські іммігранти зміцнюють і збагачують культуру Старого Світу і цивілізацію США, а не ставлять їх під сумнів.

Західна цивілізація із-за мусульманської імміграції і зростаючого впливу ісламістських напрямів віри зіштовхується з авторитарними, несучасними, а то й антидемократичними тенденціями, які не тільки нав'язують європейцям своє світобачення, а й несуть пряму загрозу європейському стилю життя. Басам Тібі, політолог сирійського походження і провідний представник так званого євроісламу, зазначає: "Іслам дуже різнобічний, він містить в собі в рівній мірі толерантність і нетерпимість. Як духовна релігія, він не є політичним способом думки. На противагу цьому ісламізм, як різновид релігійного фундаменталізму, є тоталітарною ідеологією з праворадикальними рисами, якому не можна дозволяти накопичувати капітал завдяки відкритості Німеччини іншим культурам" [8: 236]. Безперечним є й те, що серед багатьох, нерідко неоднозначних, суперечливих течій ісламу домінує образ суспільства, в якому відокремлення держави від релігії багато в чому не відбулося, рівноправність чоловіків і жінок не визнається, поширений традиційний спосіб життя, як й існує велика культурна відмінність між самими формами життя. Як зазначає Ю. Габермас, "мусульманин, який перебуває поруч, змушує громадян-християн до зустрічі з конкуруючою істинною вірою; до свідомості секуляризованих громадян він доносить феномен релігії, що публічно проявляється" [12: 76].

У більшості ісламістських напрямів віри той процес суспільного розвитку, який різні напрями християнства пройшли за останні 500 років, ще попереду. Абдель-вахаб Меддеб, французький критик ісламу туніського походження, слушно зазначає, що в ісламі були ті паростки секуляризації, які в християнстві, врешті-решт, перемогли, але вони так і не розвинулись, а дедалі більше витіснялись в останні десятиріччя фундаменталістськими течіями віри. Домінуючим нині в ісламізмі є анти західництво [8: 237].

Масовий прийом мігрантів та біженців із Близького Сходу за неповаги мусульманських прибульців до західного способу життя породжуватиме в майбутньому, на наш погляд, значні проблеми. А плани їх адаптації, гадаємо, ніколи не стануть функціональними, оскільки ці люди в своїй масі не збираються приймати європейські порядки і розглядають своє прибуття до тієї чи іншої європейської країни лише як проміжний етап свого утвердження в Європі. До того ж, мігранти-мусульмани і біженці не завжди демонструють толерантне ставлення до західних цінностей. Коли ж вони (з часом) масово отримуватимуть громадянство, то тоді вже годі й буде говорити про виселення, наприклад, з Німеччини, осіб, котрі апіорі не підлягали від самого початку жодній асиміляції. Сьогодні ставиться під питання саме збереження європейської культури та традицій.

У зв'язку з тим, що культурні та соціальні відмінності у контексті сучасних міграційних процесів не тільки не зникають або згладжуються, а, навпаки, мають явну тенденцію до зростання, особливої актуальності набуває феномен мультикультуралізму. Мультикультуралізм передбачає побудову суспільства на взаємодії соціальних структур, створених на етнокультурних, конфесійних та інших міжгрупових засадах. Він базується на інтеграції без асиміляції, на визнанні того, що в суспільстві немає панівної культури й будь-яка спільнота, якій притаманні культурні особливості та ознаки етнічності, має право на культурну самобутність. Реалізація принципів мультикультуралізму не тільки загальмувала процеси націєтворення та інтеграційні процеси, а й посилила відцентрові тенденції та призвела до фрагментації вже сформованих націй на окремі етнічні та культурні утворення. Не випадково, останнім часом політика мультикультуралізму, яка донедавна майже беззаперечно вважалася запорукою стабільності через включеність іммігрантів у суспільство та проголошувалася основним курсом міграційної політики у більшості розвинених країнах, піддається гострій критиці.

Вплив глобалізації на різні сторони суспільного життя вимагає врахування залежності міграційних процесів від усього комплексу соціально-економічних і природних чинників. У зв'язку з цим, політика, що проводиться відносно регулювання міграційних процесів, повинна бути у взаємодії: 1) з соціальною політикою та всіма її складовими, оскільки міграційні процеси є насамперед наслідком соціальних чинників; 2) з демографічною політикою; 3) з геополітикою, адже міграція виступає могутнім важелем

перерозподілу населення. Чисельність населення окремих країн, його національний і конфесійний склад в усі часи були або засобом, або об'єктом експансії; 4) з національною політикою.

Кожна держава повинна напрацювати власну модель інтеграційної політики з урахуванням своїх конкретних обставин. Підхід до інтеграції, взятий у конкретному контексті, залежить від того, як приймаюче суспільство розглядає питання національної належності і культурної своєрідності. Як зазначає російський дослідник Л. Арутюнян, перехід від стихійної міграції до керованої і безпечної в інтересах різних територій і всієї країни загалом, безперечно, потребує, з одного боку, врахування відповідних суспільних настроїв, що можуть завдати переміщенню людських ресурсів, а з другого, – зміни цих настроїв відповідно до цілей міграційної політики держави. У свою чергу, ця політика має спиратися на розуміння й схвалення в суспільстві. У протилежному випадку міграція може стати ще однією причиною суспільного розколу, який проявляється не тільки на рівні непорозуміння між корінним населенням і тими, хто приїздить, а й між самими громадянами через розбіжність їхніх поглядів на це питання [13: 28–29].

Нині актуалізується проблема й боротьба з нелегальною міграцією та впровадження ефективних систем управління міграційними процесами. Потрібно боротися не з самим явищем міграції, а з його нерегульованістю. Часто дії країн прийому мігрантів не є послідовними: ускладнюючи імміграційні законодавства і можливість іммігрувати до країни, вони одночасно проводять періодичні легалізації, які сприяють новим потокам мігрантів, у тому числі нелегальним. Говорячи про неконтрольовану імміграцію, слід мати на увазі, що це комплексний і багатосторонній процес. Відповідно, політичні заходи, спрямовані на боротьбу з цим явищем, мають охоплювати широкий спектр сфер, в тому числі політику в області безпеки, зовнішню політику, імміграційну і соціальну.

Важливим елементом управління повинна стати інтеграція мігрантів, у ході якої вихідці з інших країн та їхні нащадки перетворюються на органічну складову суспільства. Інтеграція передбачає участь індивідів у таких функціональних підсистемах суспільства, як економіка, політика, охорона здоров'я, культура, освіта, виховання, а також у розподілі результатів їхнього функціонування. Новоприбулий мігрант має успішно вирішити низку проблем, насамперед, знайти місце роботи, яке забезпечить стабільний дохід і шансами кар'єрного зростання, підшукати житло, отримати доступ до установ охорони здоров'я, включитися в систему пенсійного страхування і забезпечення старості, отримати права і можливості ефективно відстоювати власні інтереси, підвищувати професійну кваліфікацію, яка може змінити життєві шанси й індивідуальну кар'єру.

Для розробки заходів з поліпшення інтеграції мігрантів у сучасному динамічному світі необхідно мати певні індикатори інтеграційних процесів, які повинні містити критерії для визначення "успішної" інтеграції: доступ до ринку праці, освіти, можливість возз'єднання з сім'єю, довгострокового перебування, участі в політичному житті країни, отримання громадянства, захисту від дискримінації і т. ін. Проте сучасні підходи та стратегії на національному рівні нерідко засвідчують, що за терміном "інтеграція" нерідко ховається примусова асиміляція у приймаюче суспільство. Хоча обов'язковості проходження інтеграційних програм в дійсності й має певні ознаки примусовості, але, безперечно, вони є необхідними для подальшого входження іммігрантів у приймаюче суспільство за принципом балансу компромісів. Шляхом ознайомлення мігрантів із вимогами суспільства і поступового навіювання їм відчуття належності до нього, інтеграція може позитивно впливати на бажання мігрантів дотримуватися правил приймаючого суспільства та активно брати участь в його громадському житті.

Висновки. Інтенсифікація та розмаїття форм міграції ставлять нові виклики перед інтеграційною стратегією, прийнятою європейськими країнами. Реалізація загальних принципів інтеграції – збереження культурного розмаїття з прийняттям спільних норм і цінностей – у реальності не має успіху через суперечливість підходів та відсутність дієвих механізмів. Нездатність національних держав адекватно реагувати на ситуацію у сфері міграції спричинила глобальну міграційну кризу, яка проявляється у посиленні ксенофобії і мігрантофобії в західних країнах; кризі режиму регулювання міграції і провідних європейських інституцій; конфлікті між гарантіями прав людини в міграційній сфері та національними інтересами; надмірній політизації міграційних проблем і зростанні їхньої ролі в європейських і міжнародних відносинах загалом. Політика мультикультуралізму, яка мала стати відповіддю національної держави на зміну етнотемографічної структури населення, орієнтуючись на неприпустимість виключення особи з соціальних систем на культурній підставі, дозволяє лише створити передумови для успішного включення іммігрантів у національну соціальну державу. Інтеграція мігрантів в європейські суспільства передбачає їхню активну участь в економічному житті, політиці, системі охорони здоров'я, культури, освіти та інших. Необхідне використання насамперед регулятивних, а не заборонних засобів відносно міграції, скорочення стимулів, які сприяють цьому процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Галкин А. А. Новые аспекты национального вопроса / А. А. Галкин // Вестник Российской академии наук. – 2006. – Том 76. – № 12. – С. 1067–1072.

2. Козловець М. А. Глобальна міграція і політика ідентичності та громадянства / М. А. Козловець // Українська полоністика. – 2008. – Вип. 5. – С. 3–22.
3. Кривенко Ю. І. Глобалізаційний контекст міграційних процесів в Україні : дис. ... канд. філос. наук : 09.00.03 / Кривенко Юлія Іванівна. – К., 2012. – 185 с.
4. Сірук М. Що означають для України кельнські події / Микола Сірук // День. – 2016. – 13 січня. – 3 с.
5. Фішер Й. Перевірка європейської реальності / Йошка Фішер // День. – 6 жовтня 2015. – 8 с.
6. 232 Million International Migrants Living Abroad Worldwide – New UN Global Migration Statistics Reveal [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://esa.un.org/unmigration/wallchart2013.htm> (s.a.).
7. Преображенская Н. Миграция в условиях глобализации (социально – философские аспекты) : дис. ... канд. филос. наук : 09.00.11 / Преображенская Надежда Михайловна. – М., 2007. – 190 с.
8. Саррацин Т. Германия : самоликвидация : пер. с нем. / Тило Саррацин. – М. : Рид Групп, 2012. – 400 с. – (Political animal. "Политическое животное").
9. Южанин М. О социокультурной адаптации в иноэтнической среде: концептуальные подходы к анализу [Текст] / М. О. Южанин // Социологические исследования. – 2007. – № 5. – С. 70–77.
10. Деминцева Е. М. Магрибское сообщество во Франции : формирование диаспоры и политика интеграции / Е. М. Деминцева // Восток (Oriens). – 2008. – № 1. – С. 83–97.
11. Крутиков Я. Объединенная Европа : вызов со стороны нелегальной миграции / Ян Олегович Крутиков // Вестник Бурятского государственного университета. – Выпуск 14. Философия, социология, политология, культурология. – Улан-Удэ : Изд-во БГУ, 2015. – С. 89–93.
12. Хабермас Ю. Ах, Европа. Небольшие политические сочинения, XI / Юрген Хабермас ; пер с нем. Б. М. Скуратова. – М. : Издательство "Весь мир", 2012. – 160 с.
13. Арутюнян Л. Миграция : фактор общественных настроений [Електронний ресурс] / Аналитический обзор по материалам социологических исследований и опросов общественного мнения // Исследовательская группа ЦИРКОН. – Режим доступу : <http://www.zircon.ru/russian/publication/1/030513.html>.

REFERENCES (TRANSLATER & TRANSLITERATED)

1. Galkin A. A. Novyye aspekty natsional'nogo voprosa [New Aspects of the National Question] / A. A. Galkin // Vestnik Rossiyskoy akademii nauk [Bulletin of the Russian Academy of Sciences]. – 2006. – Tom 76. – № 12. – S. 1067–1072.
2. Kozlovets M. A. Hlobal'na mihratsiia i polityka identychnosti ta hromadianstva [Global Migration and Politics of Identity and Citizenship] / M. A. Kozlovets // Ukrain'ska polonistyka [Ukrainian Polish Studies]. – 2008. – Vyp. 5. – S. 3–22.
3. Kryvenko Iu. I. Hlobalizatsiinyi kontekst mihratsiinykh protsesiv v Ukraini [Globalization Context of Migration Processes in Ukraine] : dys. ... kand. filoz. Nauk : 09.00.03 / Kryvenko Yuliia Ivanivna. – K., 2012. – 185 s.
4. Siruk M. Shcho oznachaiut dlia Ukrainy kel'nski podiia [What are the Cologne Event for Ukraine] / Mykola Siruk // Den' [Day]. – 2016. – 13 sichnia. – 3 s.
5. Fisher I. Perevirka yevropeiskoi real'nosti [European Reality Check] / Yoshka Fisher // Den' [Day]. – 6 zhovtnia 2015. – 8 s.
6. 232 Million International Migrants Living Abroad Worldwide. – New UN Global Migration Statistics Reveal [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://esa.un.org/unmigration/wallchart2013.htm> (s.a.).
7. Preobrazhenskaya N. Migratsiia v usloviakh globalizatsii (sotsial'no-filosofskie aspekty) [Migration in the Context of Globalization (Social and Philosophical Aspects)] : dis. na soiskanie uchenoy stepeni kand. filoz. nauk : 09.00.11 / Preobrazhenskaya Nadezhda Mikhaylovna. – M., 2007. – S. 81–82.
8. Sarratsin T. Germaniya : samolikvidatsiia [Germany : Self-Destruction] : per. s nem. / Tilo Sarratsin. – M. : Rid Grupp, 2012. – 400 s. – (Political animal. "Politicheskoe zhivotnoe").
9. Yuzhanin M. O sotsiokul'turnoy adaptatsii v inoetnicheskoy srede : kontseptualnyie podkhodyi k analizu [About the Socio-Cultural Adaptation in Another Ethnic Environment : Conceptual Approaches to the Analysis] [Tekst] / M. O. Yuzhanin // Sotsiologicheskie issledovaniya [Sociological Studies]. – 2007. – № 5. – S. 70–77.
10. Demintseva E. M. Magribskoe soobschestvo vo Frantsii : formirovanie diaspori i politika integratsii [Maghreb Community in France : the Formation of Diaspora and Integration Policy] / E. M. Demintseva // Vostok [East] (Oriens). – 2008. – № 1. – S. 83–97.
11. Krutikov Ya. Obiedinennaya Evropa : vyizov so storony nelegal'noy migratsii [United Europe : the Challenge From Illegal Migration] / Yan Olegovich Krutikov // Vestnik Buryatskogo gosudarstvennogo universiteta [Buryat State University Journal]. – Vypusk 14. Filosofiya, sotsiologiya, politologiya, kul'turologiya. – Ulan-Ude : Izd-vo BGU, 2015. – S. 89–93.
12. Habermas Yu. Ah, Yevropa. Nebol'shyie politicheskie sochineniya, XI [Ah, Europe. Small Political Writings, XI] / Yurgen Habermas ; per s nem. B. M. Skuratova. – M. : Izdatelstvo "Ves mir", 2012. – 160 s.
13. Arutonyan L. Migratsiia : faktor obschestvennykh nastroyeni [Migration : a Factor of Social Attitudes] [Elektronnyi resurs] / Analiticheskiy obzor po materialam sotsiologicheskikh issledovaniy i oprosov obschestvennogo mneniya [Analytical Review of the Materials of Sociological Studies and Opinion Polls] // Issledovatel'skaya gruppа TsIRKON [Study Group TsIRKON]. – Rezhym dostupu : <http://www.zircon.ru/russian/publication/1/030513.html>.

Гёкхан Д. Современные миграционные процессы: проблема адаптации и интеграции мигрантов в объединенной Европе.

В статье исследуются миграционные процессы и социокультурные изменения, происходящие на протяжении последних десятилетий в объединенной Европе, взаимоотношения мигрантов и беженцев с местным населением европейских стран; осмысливаются стадии адаптации мигрантов в новую среду и интеграционные процессы, влияние мусульманских эмигрантских общностей на западноевропейские общества, а также интеграционная политика, которая проводится правительствами стран-членов Евросоюза относительно выходцев из стран Ближнего Востока и Африки.

Ключевые слова: миграция, мигранты, адаптация, ассимиляция, интеграция, идентификация, миграционная политика, мультикультурализм, объединенная Европа.

Giokhan D. Modern Migration Processes: Problems of Adaptation and Integration of the Emigrants in the United Europe.

The article deals with problems of adaptation and integration of migrants and refugees in the United Europe under conditions of inter-civilizational character of movements. Intensification and diversity of migration establish new challenges to the integration strategy adopted by European countries. Implementation of the general principles of integration with cultural diversity and the adoption of common rules and values is not successful in reality because of the inconsistency of approaches and lack of effective mechanisms. The inability of national states react adequately to massive influx of Muslim immigrants and refugees to European countries led to the global migration crisis that manifests itself in crisis mode of migration management and leading European and international institutions; the conflict between guarantees of human rights in the area of migration and national interests, excessive politicization of migration issues and increase of their role in European politics, strengthening of xenophobia and migrantofobia in accepting societies, conflicts in the form of riots involving immigrants from "third" world and strengthening of nationalistic mood among local people. The policy of multiculturalism, which had to become a nation-state response to changing ethnic and demographic structure of the population, focusing on the unacceptability of social exclusion of persons on cultural grounds can only create the conditions for successful integration of immigrants into the national welfare state. The article proves the necessity of developing a new integration policy aimed at the organic inclusion in Western European society of migrants from the Middle East and Africa that would provide their participation in such functional subsystems of society, economics, politics, health, culture, education, etc. and in the distribution of the results of their functioning. Also it is summarized that it is primarily requires the use of regulatory but not restrictive means regarding migration, reducing incentives that contribute to this process.

Key words: migration, migrants, adaptation, assimilation, integration, identification, migration policy, multiculturalism, United Europe.